

De asylsökandes situation i Sverige

En rapport utarbetad av en arbetsgrupp inom
Föreningen Sveriges Socialchefer

Ivan Magnusson

Föreningen Sveriges Socialchefer har velat fästa statsmakternas uppmärksamhet på de helt orimliga förhållanden som råder när det gäller handläggningen av uppehållstillstånd för asylsökande. En arbetsgrupp inom föreningen har sammanställt en översikt och analys över situationen på området med rekommendationer om lämpliga åtgärder. Denna rapport överlämnades vid en uppvaktning hos arbetsmarknadsdepartementet i april 1982. Ett sammandrag av rapporten har för SMT:s räkning redigerats av socialdirektör Ivan Magnusson, Uppsala.

FSS har tagit upp frågan om de asylsökandes situation i Sverige. Vid sitt årsmöte 1981-09-21 beslöt föreningen uppvakta invandrarministern i frågan, vilket skedde 1981-10-09. Härefter har en arbetsgrupp bestående av socialdirektör Ivan Magnusson, Uppsala, socialdirektör Lennart Thorén, Botkyrka, och socialdistriktschef Jan Tomsgård för föreningens räkning sammanställt en rapport i frågan. Föreningen överlämnade rapporten vid en uppvaktning hos arbetsmarknadsdepartementet 1982-04-06. Här följer ett sammandrag av den rapport med krav på förändringar som socialchefsföreningen överlämnade till arbetsmarknadsdepartementet.

Frågan om de asylsökandes situation har diskuterats i ett otal sammanhang. Det är också en komplicerad problematik med många olika sidor. FSS har inte gått in på frågan om vilka skäl som ska gälla för att asylsökande ska beviljas uppehålls- och arbetstillstånd eller andra invandrarpolitiska frågeställningar.

Däremot tar föreningen upp den långa handläggningstiden för dessa ärenden och granskar de sociala konsekvenser som den utdragna beslutsprocessen får. Av den redovisning som här lämnas framgår att den närmast skandalösa behandling som asylsökande utsätts för inte kan accepteras utan en ändring av beslutsprocessens form och innehåll måste komma till stånd snarast.

De förslag som här läggs fram är av naturliga skäl mycket summariska. En precisering av förslagen skulle kräva en betydligt större arbetsinsats än vad arbetsgruppen haft möjligheter till. Förslaget får istället ses som en modell som närmare måste utredas av berörda myndigheter.

En genomgång av här aktuella frågor har visat att det system som byggts upp kring prövningen av asylärenden närmast motverkar det syfte för vilket det har tillkommit. De organisatoriska lösningarna för handläggningen av dessa ärenden måste vara fullständigt felaktiga. Förfaringssättet lämpar sig inte för prövning av ärenden av denna typ. Detta har lett till så skrämmande effekter att en förändring omedelbart måste komma till stånd. När FSS tog upp denna fråga gjorde föreningen det främst utifrån den kunskap om de sociala skadeverkningarna som de långa väntetiderna förorsakar. Arbetsgruppen har nu genom en visserligen mycket ytlig och summarisk genomgång av ett mindre antal relativt slumpmässigt utvalda ärenden funnit att de sociala problemen i här aktuella ärenden förmodligen är långt värre än vad som i allmänhet är känt. Föreningen anser sig dessutom ha funnit att formerna för prövning av dessa ärenden är så skrämmande ineffektiva att de för länge sedan hade bort ändras.

Denna rapport måste ses som en larmrapport som

Det svenska samhället kan inte tillåta att barnfamiljer psykiskt misshandlas så att de tom kan tänkas få men för livet därför att ett byråkratiskt system inte fungerar.

med tvingande nödvändighet måste leda till omedelbara och långtgående förändringar. Det svenska samhället kan inte tillåta att människor kanske främst barnfamiljer psykiskt misshandlas så att de tom kan tänkas få men för livet därför att ett byråkratiskt system inte fungerar.

FSS anser sig inte besitta speciell sakkunskap när det gäller utlänningslagstiftning eller invandrarpolitiska frågor. Däremot har FSS en samlad och bred erfarenhet när det gäller frågor om uppkomsten av sociala problem. Föreningens medlemmar har också breda erfarenheter när det gäller organisatoriska och administrativa frågor. Det måste därför tillmätas betydelse när FSS nu med starkt engagemang kräver en omedelbar förändring av formerna för prövning av asylärenden.

(Här följer i rapporten redovisning av ett 10-tal enskilda ärenden som exemplifierar den otillfredsställande handläggningen i dessa ärenden. Dessa beskrivningar har utelämnats här.)

Flyktning-tillståndet

Vid en beskrivning av de asylsökandes förhållanden i Sverige är det angeläget att i korthet redovisa de sociala och socialmedicinska aspekterna på flyktning-tillståndet och effekterna av lång väntan på besked om uppehålls- och arbetstillstånd.

De asylsökande kommer ofta från länder där fysisk brutalitet, förföljelse och annan terror förekommer i olika former. Många uppvisar också vid ankomsten till Sverige kognitiva eller somatiska symptom som följd av långvariga ångesttillstånd, ofta åtföljda av depressiva eller fobiska reaktioner. Under väntan på tillstånd att få stanna i Sverige tvingas flyktingen in i ett socialt och emotionellt vacuum som i hög grad bidrar till en försämring av den psykiska statusen – särskilt som adekvata hjälpinsatser inte står till buds. Det sociala vacu-

umet betingas i första hand av att flyktingen ofta brådstörtat har måst lämna hemlandet, vänner, kultur och en livssituation i övrigt som är bekant och invand.

I Sverige blir saknaden och ensamheten överväldigande även om det finns landsmän att umgås med. Flyktingen är främling i det nya landet och måste försöka lära sig hantera alla situationer på nya sätt och med nya medel. Främlingskapet markeras ständigt och detta framkallar identitetslöshet – en konflikt mellan den gamla och nya omvärlden.

Även om de sökande under det första året med stor entusiasm gått i språkkurser, för att lära sig svenska, blir dessa en rutin av tvivelaktig användbarhet, och omvandlas istället till konflikter och en känsla av oförmåga och misslyckande. Deras deltagande i svenskundervisningen begränsas till högst tre timmar/dag, vilket medför att den inaktiva tiden blir stor och känslan av främlingskap blir dominerande trots det positiva som deltagandet i svenskundervisningen innebär. Den som väntar saknar varje form av status inom det svenska samhället och han får nöja sig med en materiell trygghet som vanligen är begränsad till livets nödortf. Visserligen kan de som väntar på tillstånd påräkna ekonomisk hjälp för sitt uppehälle, men då vistelsen i princip ses som tillfällig, ges få incitament till att planera för flyktingens fortsatta tillvaro i landet. Av den anledningen blir tex flyktingen ofta hänvisad till att bo i hyreshus, på hotell eller andra dåliga bostäder av genomgångskaraktär. Semester, fritid, hobbies, personlig utveckling etc förvandlas till ord som inte har annan verkan än att förstärka känslan av att vara misslyckad och utanför samhället. Det förhållandet att flyktingen själv inte kan påverka tillvaron genom arbete eller annat samhälleligt engagemang bidrar självfallet till de torftiga yttre förutsättningarna, men också till en passivitet och uppluckring av föräldra- och yrkesidentiteten som på kort tid kan

Under väntan på tillstånd att få stanna i Sverige tvingas flyktingen in i ett socialt och emotionellt vacuum.

Den psykiska nedbrytningen leder till störda familjerelationer vilket i sin tur kan leda till psykisk eller fysisk misshandel inom familjen.

bryta ner familjer och enskilda. Detta drabbar barnfamiljer orimligt hårt då barn mer än vuxna har behov av trygghet och en identifierbar bas för sin verksamhet och sitt tänkande.

De svåra yttre förutsättningar som flyktingen lever under förstärks genom den långa väntan på uppehålls- och arbetstillstånd. Genom den påtvingna isoleringen från samhället utsätts familjer för en omåttlig psykisk stress, som vanligen ger upphov till konflikter i förhållandet till make/maka, barn eller andra anförvanter.

Väntan är i sig en traumatisk upplevelse, som efterhand förstärks mångdubbelt och konsekvenserna blir ett inaktivt tillstånd och med ökade svårigheter att reorganisera livet.

Passiviseringen ökar med väntetiden och flyktingens misstro mot svenska myndigheter omvandlas till ett nära nog uttalat beroende av vissa stödfunktionärer, tex socialarbetare.

I de fall då flyktingen inte på lång tid fått något som helst svar från myndigheterna, börjar han spekulera om anledningen till dröjsmålet och att förutse ett negativt svar som står i samband med de uppgifter man gett angående sitt politiska och sociala liv i hemlandet, eller för handlingar och/eller sociala försummelser som inträffat under väntetiden i Sverige. Han börjar jämföra sig med andra flyktingar och tenderar att identifiera sig med dem som redan har fått avslag på ansökan om uppehålls- och arbetstillstånd. Beroende på disposition och tidigare personliga erfarenheter tenderar han att bli kverulantisk, misstänksam, krävande etc. Flyktingens uppfattning om den rättsliga tryggheten under en lång väntan blir sannolikt allt lägre. Prövningen av hans ansökan bygger på en mycket svår genomtränglig lagstiftning och innefattar en procedur som dels i sina stycken är honom fördold, dels är komplicerad och långdragen.

Den psykiska nedbrytningen på det ytliga planet leder till störda familjerelationer vilket i sin tur kan

leda till fysisk eller psykisk misshandel inom familjen, kanske framför allt barnmisshandel och konflikter mellan makar. I vissa fall leder det till missbruksproblem, allvarliga depressioner och andra vårdkrävande insufficienstagningar vilka dock sällan blir vårdade på ett adekvat sätt. Plötsliga utbrott av frustration och desperation kan stundom leda till brottsliga handlingar exempelvis våld eller hot om våld mot tjänstemän exempelvis vid socialförvaltningen. Detta kan i sin tur leda till åtal och fällande dom och en ytterligare förstärkt känsla hos den asylsökande av att hela samhället är emot honom. Förutom de vanliga effekterna av en fällande dom innebär en sådan för en asylsökande en uppenbar rädsla för att hans möjligheter att få stanna i landet försämras.

När flyktingen sålunda inte kan klargöra förutsättningarna för sig själv, följa proceduren eller förutsäga utfallet av prövningen kan man med fog anta att rättssäkerheten uppfattas som mycket dålig vilket ytterligare förstärker otryggheten.

Bifall av ansökan om uppehålls- och arbetstillstånd borde medföra en drastisk förbättring av flyktingens förhållanden, men dessvärre förblir han/hon ofta i sitt invanda tillstånd av passivitet och beroende och tendensen är att flyktingarna med lång väntan på tillstånd för långa tider tar i anspråk kommunens socialtjänst, AMS-resurser och sjukvårdsmottagningarnas hjälp. Flyktingen har sålunda gjorts mycket dåligt rustad att motsvara samhällets krav på grund av den långa väntan.

I praktiken är flyktingen som väntar på tillstånd i en belägenhet som rätteligen borde föranleda många myndigheters positiva agerande i enlighet med gällande lagstiftning. Så sker emellertid inte utan snarare försvåras flyktingens redan mycket besvärliga situation ytterligare genom myndigheternas åtgärder.

I sitt invanda tillstånd av passivitet kommer flyktingar med lång väntan på tillstånd för långa tider att ta i anspråk kommunens socialtjänst, AMS-resurser och sjukvårdsmottagningarnas hjälp.

Handläggningen av asylärenden är så kostnadskrävande att varje förkortning av handläggningstiden är en betydande samhällsekonomisk vinst.

Den nuvarande beslutsprocessen

Av det ovan sagda framgår att det är nödvändigt att prövningen av asylärenden förändras. Tidigare krav om förändringar av processen har emellertid bemötts med argument som inte kan uppfattas som relevanta, varför en granskning av den nuvarande flyktinghanteringen och kostnaderna för den är nödvändig.

Kostnaderna

Den formella hantering av den asylsökande är så inhuman och i långa stycken förödande, att en förändring måste komma till stånd också om samhällets kostnader härför skulle öka markant. Emellertid är handläggningen av asylärenden så kostnadskrävande – direkt och indirekt – att varje förändring som bidrar till att förkorta handläggningstiderna är en betydande samhällsekonomisk vinst. Denna vinst föranleds både av flyktingens förkortade beroende av socialbidrag och det minskade produktionsbortfall – dvs den samhälleliga nyttan som undanhålles genom att flyktingen inte får arbeta – som blir följden.

En sällan redovisad, men ändå betydande kostnad, utgör samhällets åtagande för rehabilitering av de många flyktingar, som under långdragen beslutsprocess får allt allvarligare psykiska och fysiska krämpor.

Som belysning till detta resonemang kan ett räkneexempel göras. Om man begränsar sig till asylsökande dvs personer som åberopar flyktinskäl för att få stanna i Sverige, har dessa uppgått till 2000–3 500 personer per år. Här har familjemedlemmarna inräknats, förutsatt att de kommit i anslutning till eller inom relativt kort tid efter det att den först anlände fått tillstånd av politiska eller politiskt humanitära skäl (Utlänningslagen 3, 5 och 6 §§).

Om man lågt räknar med att 1 500 av de asylsö-

kande skulle gått ut i arbete inom överskådlig tid och antar att man skulle minska den genomsnittliga väntetiden med 1 månad kan den samhällsekonomiska vinsten anses vara i storleksordningen 15 miljoner kronor. Den har då beräknats på följande sätt:

1 månad tidigare utträdde på arbetsmarknaden $\times 1\,500$ personer $\times 10\,000$ kronor (lågt räknat produktionsvärde) = 15 miljoner kronor.

Till detta ska läggas att 30 % av de asylsökande får avslag. Om vi bortser från att en del av dessa kan få tillstånd på andra grunder och sålunda också ska ut på arbetsmarknaden, innebär en förkortning av väntetiden med 1 månad minskat socialhjälpbehov den månaden. Rör det sig om 1 000 personer ett år kan man gissa att siffran blir i storleksordningen 3 miljoner kronor. Siffran beror starkt på bostadskostnaden. Det är väl känt att bostadskostnaderna för dessa grupper ofta är extremt höga.

Det bör observeras att vi här inte beräknar några kostnader på grund av de sociala skadeverkningar väntetiden leder till. Detta leder självfallet till att man i räkneexemplen rör sig med ett slags teoretiska minimisiffror. Beräkningarna avses dock inte ange några närmare kostnadsnivåer utan endast ge en uppfattning om storleksordningen mellan eventuella resursinsatser och samhällsekonomiska effekter.

Beslutsprocessen

Den nuvarande ordningen för prövning av asylärenden är i många stycken unik i svenskt rättsväsende. Från berörda myndigheters sida motiveras processen primärt med rättssäkerhetsaspekter. Även om enskilda moment i processen kan sägas ha visst rättssäkerhetsvärde får alla dessa moment sammantagna snarast en motsatt effekt och gör hanteringen av dessa utomordentligt känsliga ärenden med ofta livsavgörande betydelse för flyktingen till en ritual-

Även om enskilda moment i processen kan sägas ha visst rättssäkerhetsvärde får alla dessa moment sammantagna snarast en motsatt effekt.

serad process som påminner exempelvis om den som gäller om överklaganden i tjänstetillsättnings- ärenden inom statlig förvaltning eller liknande ärenden.

En av orsakerna till rådande problem har uppgivits vara att så stor andel av invandrarverkets avslagsbeslut överklagas. Av samtliga avslagsbeslut överklagas 75–80 %. Möjligheten att få ändring av beslutet genom att gå till regeringen är stor. Av de överklagade besluten ändras omkring 45 % varav invandrarverket självt – i yttranden över besvär- ärenden – ändrar ståndpunkt i ca 25 % av de överklagade besluten. Eftersom några egentliga besluts- motiveringar inte lämnas upplevs förvirringen stor om vilka skäl som kan gälla. Detta förklarar givetvis att överklaganden sker i så stor andel av ärendena. Att en så extremt stor andel av ärendena ändras torde delvis bero på den långa tid som förflyter mellan det första och det slutliga beslutet. I de ären- den som blir mycket långdragna torde i många fall polisen beslutat om inhibition pga att nya omstän- digheter då har kommit fram. Efter ett sådant beslut av polisen prövas ärendet på nytt av Statens In- vandrarverk vars beslut åter kan överklagas till re- geringen. Handläggningstiden i "den omgången" är i många fall lika lång som i den första omgången.

Översiktligt handläggs ett asylärende på följande sätt idag.

1. Den sökande lämnar ansökan om tillstånd till polisen. Polisen anmäler behov av offentligt bi- träde och gör grundutredning. Denna utredning innehåller nästan uteslutande endast ett förhör med den asylsökande och i görligaste mån kon- troll av de uppgifter han lämnat. Utredningen kompletteras därefter med det offentliga biträ- dets synpunkter.
2. Ärendet behandlas av invandrarverket som be- slutar om uppehåll ska beviljas. Utvisningsbeslut fattas beträffande den som inte får tillstånd.
3. Över beslut om utvisning kan besvär anföras hos regeringen. Det uppges att ca 75–80 % av samtliga utvisningsbeslut överklagas. Om regeringen inte bifaller besvären överlämnas ärendet till po- lisen för verkställighet.
4. Polismyndigheten kan om vissa nya skäl anföras besluta om inhibition av verkställighet. Ärendet

överlämnas då åter till Statens Invandrarverk vars beslut även denna gång kan överklagas till regeringen i flertalet fall.

Frågan om väntetidernas längd har varit ytterst aktuell under flera år. Ansträngningar har gjorts att förenkla och snabba upp handläggningen inom ra- men för det nuvarande systemet. Vissa förbättring- ar har också uppnåtts.

Samtidigt kan konstateras att i grunden är de ytterligt otillfredsställande förhållanden med långa väntetider oförändrade. Enligt arbetsgruppens me- ning kan därför en avgörande förbättring endast ske genom ett annorlunda sätt att lösa tillståndsären- dena. Efter vad arbetsgruppen erfarit innebär nu- varande handläggning i stort att muntlig beredning inte förekommer utan prövningen sker som regel uteslutande på handlingar. Karaktären av dessa ärenden – att avgöra om flyktingskäl föreligger i form av att personen känner välgrundad fruktan för förföljelse etc – torde enligt arbetsgruppens mening tala för en mer muntlig process. Detta som är en självklarhet i många andra sammanhang måste vara det säkraste sättet att åstadkomma bättre rättssä- kerhet.

Bland de rättsinstitut som bidrar till den otymp- liga hanteringen av flyktinärenden kan nämnas:

- lagstiftningen är snårig och oprecis, vilket ger stort utrymme för tolkningar och underhandsjus- teringar av praxis (se § 6 UtlL),
- de många beslutsinstanserna, där ett centralt äm- betsverk är första beslutsinstans,
- polisens rätt och skyldighet att överlämna ären- den i verkställighetsskedet vilket medför en upp- repad prövning på kompletterat beslutsunderlag.
- inhibitionsinstitutet, där enskild tjänsteman om- gående kan undanröja regeringsbeslut.

Dessa rättsinstitut i kombination med processens "innehåll" gör att rättssäkerheten inte gagnas. Den praktiska hanteringen av asylärenden innehåller nämligen avsevärda brister som inte kompenseras

.....
*Karaktären av dessa ärenden torde enligt ar-
betsgruppens mening tala för en mer muntlig
process.*
.....

med de extraordinära rättsinstituten:

- När flera flyktingar uppenbarligen inte vid första förhörstillfället hos polisen uppger samtliga sina skäl för att få stanna kan man redan nu ifrågasätta om polisen är rätt instans att handlägga ansökningar. Många flyktingar har förvisso bittra erfarenheter av sitt hemlands polisväsende och sannolikt dröjer det innan man med förtroende torsvänder sig till den svenska polisen.
- Svensk rättstradition och lag värnar om bl a omedelbarhet och den enskildes deltagande i beslutsprocessen. När det gäller asylsökande är det värt väsentligt försvagat eller obefintligt.
- Beslutsunderlaget är vanligen mycket torftigt, även sedan det kompletterats av de olika instanserna. Materialets kvalitet skulle på inga villkor accepteras inom socialvården för beslut av ingripande slag mot enskild – tex i vårdnadsärenden eller beslut enligt LVU etc.

Den första utredningen, som för närvarande görs hos polismyndigheten, får inte bygga på en summarisk intervju med flyktingen, utan måste innehålla en fullständig beskrivning av flyktingens bakgrund och förhållanden, med erforderliga kontroller av ut-sagorna.

- Motivering av myndigheternas beslut saknas, vilket strider mot gängse rättsuppfattning och gör att överklaganden sker "i blindo" och att man inte kan utbilda eller ens skönja någon rättspraxis i dessa ärenden. Det förhållandet att regeringen ändrar invandrarverkets negativa beslut i ca 45 % av de ärenden som överklagas ger en god bild av det förvirrade rättsläget.
- Den långa handläggningstiden är i sig en källa till rättsosäkerhet. Frågor om ex vis byggnadsbehov eller liknande kan måhända tåla valhant och segsliten hantering, men ärenden av denna betydelse för den enskilde tarvar en långt skyndsammare prövning. Ändå är handläggningen av sådana ärenden i fråga om handläggningstid m m överlägsen den som gäller asylsökanden. Här borde också en vägning av olika ärendens angelägenhetsgrad göras, så att ansökningar från barnfamiljer, sjuka och gamla och från sådana som genomlidit tortyr eller andra ångestskapande upplevelser innan de kom till Sverige prioriteras. Bara

Bara det faktum att asylsökande också från början utan vägande skäl genom ivrigt överklagande kan få stanna i Sverige stimulerar fortsatt missbruk av flyktingpolitiken.

det faktum att asylsökande, också från början utan vägande skäl, genom ihärdigt överklagande kan få stanna i Sverige och kanske på sikt få sin ansökan beviljad av humanitära skäl är olyckligt och stimulerar fortsatt missbruk av flyktingpolitiken.

Förslag till organisation av handläggning och beslut i asylärenden

Arbetsgruppen konstaterar mot bakgrund av ovanstående beskrivning av det nuvarande systemet att en helt annan organisation för arbetet med utredning och beslutsfattande måste tillskapas. Nuvarande system kan inte anses vara speciellt säkert vare sig ur samhällets eller den enskildes synpunkt. Förutom det att nuvarande system är mycket tidskrävande leder det ofta till att den asylsökande stimuleras till att bygga på sina argument från en instans till annan. Denna möjlighet leder till att man i första prövningen inte är benägen att framföra sina argument utan först i de fall avslag ges kommer nya argument att presenteras. För dem som är medvetna om systemets brister kan det också leda till att även om de är medvetna om att de inte har tillräckliga argument för att få stanna i landet så vet de att de kan dröja sig kvar här genom att i de olika instanserna utöka sina argument. Detta leder till att de kan bli kvar här under mycket lång tid och i vissa fall kan detta också vara ett syfte med deras vistelse här. I de fall de verkligen önskar stanna i Sverige utan att ha tillräckliga skäl för att få arbets- och uppehållstillstånd kan de erfarenhetsmässigt räkna med att om de kan stanna kvar här under lång tid så kan humanitära skäl tala för att de får stanna.

Arbetsgruppen anser att utredningsförfarandet och beslutsfattande måste organiseras så att det dels tillvaratar den enskildes rättssäkerhet och dels är tillförlitligt för att samhället ska kunna fullfölja den invandringspolitik man har beslutat sig för. Ar-

.....
Omedelbart vederbörande gör ansökan om politisk asyl måste en fullständig utredning göras.
.....

betsgruppen vill särskilt poängtera att någon försämring av rättssäkerheten under inga förhållanden kan accepteras utan tvärtom måste den göras än mer tillförlitlig.

En organisation enligt nedanstående synes kunna ha dessa förutsättningar. Arbetsgruppen föreslår därför att i stort följande organisation bör byggas upp.

Omedelbart vederbörande gör ansökan om politisk asyl måste en fullständig utredning göras. En sådan utredning måste ta hänsyn till att vederbörande i samband med ankomsten till Sverige är missnöjssam mot myndigheter, kanske då speciellt mot polismyndigheten. Därför bör utredning verkställas av annan personal än polispersonal.

Utredningen kan som för närvarande inte enbart bygga på en summarisk intervju med vederbörande utan måste innehålla en fullständig beskrivning av vederbörandes situation. Om möjligt ska uppgifterna kontrolleras, vilket kan ske genom jämförelse med andra asylsökandes från samma område berättelser, upplysningar i vederhäftig internationell litteratur och press, seriösa rapporter från erkända internationellt arbetande humanitära organisationer såsom Amnesty Internationell, Internationella Juristkommissionen, Röda Korset m m samt vad som kan tillföras genom allmän eller specificerad diplomatisk rapportering. Utredningen bör verkställas av personal som också deltar, exempelvis som föredragande, i beslutsfattandet. Detta kräver att invandrarverket decentraliseras så att enheter ur invandrarverket förläggs till orter som regelmässigt har ett stort antal asylsökande. Utredningen bör bedrivas mycket skyndsamt. Viss bestämd tid från det ansökan om asyl gjorts till dess att beslut fattas bör vara fastställd. Denna tid bör kunna vara cirka 1–2 månader. Här kan nämnas om att sådana tidsgränser finns i flera andra situationer och exempelvis kan nämnas om att sådana tidsgränser är fastställda när det gäller vissa barnavårdsärenden, (omhändertagande för utredning) i samband med att åtal ska väckas mot häktade osv. Även i sådana fall kan det gälla komplicerade utredningar. Arbetsgruppen finner det helt nödvändigt att utredningarna verkställs av personal som deltar i beslutsfattandet. Nuvarande system är i det avseendet klart otillfredsställande.

.....

Beslut i första instans bör kunna fattas av tjänsteman hos invandrarverket som då enligt vad ovan angivits bör vara decentraliserad till olika orter i landet. Om beslutande tjänsteman med hänsyn till de allmänna riktlinjer som är angivna för invandrapolitiken inte kan bevilja arbets- och uppehållstillstånd ska ett sådant beslut omedelbart *underställas* nämnd eller domstol. Utredaren ska då också ta initiativ till att offentligt biträde förordnas för den asylsökande varpå detta biträde utan dröjsmål ska få del av utredningen i föreliggande skick och sammanträffa med sökanden. Denna underställning kan ske hos speciellt inrättad domstol eller hos annan administrativ domstol som då måste kompletteras med erforderlig sakkunskap. Inför domstolen ska vederbörande ha tillfälle att framföra sina synpunkter och självklart då också anlita sig av ombud. Skulle kompletterande utredningar erfordras skulle dessa också kunna inhämtas av domstolen och ske mycket skyndsamt. Handläggning inför domstol skulle maximalt få ta en månad.

Beslut av denna domstol skulle kunna överklagas till högre instans ungefär på samma sätt som nu sker till högsta domstolen eller till regeringsrätten. Således skulle detta gälla endast frågor av principiell betydelse för lagtolkning och medföra prejudice-rande beslut.

Med denna förenklade hantering av asylärenden skulle man uppnå en ökad professionalisering av arbetet med avsevärda tidsvinster som följd. Samtidigt skulle också en vägledande praxis kunna utvecklas där inte bara förment objektiva rekvisit, utan också – enligt internationella överenskomelser – flyktingens upplevelser av fruktan och

.....
Utredningen bör verkställas av personal som också deltar i beslutsfattandet.
.....

förtryck kan vägas in vid beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Sammanfattning

Föreningen Sveriges Socialchefer har med vad ovan anförts velat fästa statsmakernas uppmärksamhet på de helt orimliga förhållanden som råder när det gäller prövningen av uppehållstillstånd för asylsökande. Föreningen har kunnat konstatera att det sätt varpå handläggningen av dessa ärenden sker leder till allvarliga sociala problem i samhället och utsätter enskilda för mycket svåra påfrestningar.

Föreningen anser dessutom att det måste vara möjligt att få till stånd en annan tingens ordning. Föreningen är emellertid tveksam till att detta ska

kunna åstadkommas inom ramen för nuvarande organisation exempelvis genom utökade personella resurser. En totalt ändrad organisation är nödvändig. Föreningen har mycket summariskt pekat på ett sätt att lösa dessa frågor. Denna lösning får naturligtvis ses som ett exempel och är av naturliga skäl inget förslag som är mera överarbetat. Föreningen menar att här aktualiserade problem är av sådan art att en omedelbar förändring måste komma till stånd. Innan förändringen genomförs måste prövningen av de ärenden, där asylsökanden vistats lång tid i landet vara utomordentligt liberal för att undvika de oerhört uppseendeväckande mänskliga tragedier som blir följderna av att människor som rotat sig i det svenska samhället utvisas.